

Štirje obrazi sekularizacije*

Termin "globalizacija" je postal neke vrste kliše. Z njim lahko razložimo vse: od stisk nemškega rudarstva do spolnih navad japonskih najstnikov. Večina klišejev je tudi resničnih; in tako je tudi v tem primeru. Nobenega dvoma ni o obstoju globalne, medsebojno prepletene ekonomije, ki ima neizmeren socialen in političen vpliv. Prav tako ne manjkanja temeljitih, četudi nedorečenih, refleksij o omenjenih premikih. Postalo je namreč očitno, da ima ta preobrazba tudi kulturno razsežnost, ki je očitna posledica strmega naraščanja svetovne komunikacije. Če obstaja ekonomska globalizacija, potem mora obstajati tudi kulturna globalizacija. S tem ko podamo takšno trditev, vzbudimo zanimanje o učinkih takšnega fenomena.

Tudi tukaj lahko trdimo, da ne moremo dvomiti o določenih dejstvih. Kdorkoli lahko dandanes gleda CNN v svoji hišici sredi afriškega safarija. Nemški investitorji se s kitajskimi aparatčiki sporazumevajo v angleščini. Perujski socialni delavci se poslužujejo retorike ameriškega feminizma. Protestantski duhovniki delujejo v Indiji, medtem ko pripadniki gibanja Hare Krišna v Srednji Ameriki vrnejo milo za drago. Vsa ta dejstva spremljata upanje in strah.

Upanje je, da bo bolj dovzetna globalna kultura pripomogla k bolj mirnemu svetu. Če nastaja globalna kultura, potem je možen nastanek globalne civilne družbe. Vse od kar se je John Locke ponovno pojavil v Vzhodni Evropi ter spregovoril s poljskim naglasom, je bilo ogromno upanja položene v koncept civilne družbe, torej aglomerat vmesnih institucij, ki jih je Tocqueville označil kot temelj vitalne demokracije. Ci-

vilna družba je odvisna od soglasja o državljanskih krepostih, kar pa je pravzaprav naloga kulture. Francoska sociologinja Daniele Hervieu-Leger (v svojem prispevku, ki bo izšel v prihajajočem zborniku *The Limits of Social Cohesion*, katerega urednik sem sam) govori o "ekumenizmu človekovih pravic". Podobno misel, vendar v bolj surovi obliki, izražajo oglašilne družbe Benetton. Neodvisno od tega, ali je ta misel izražena v surovi ali sofisticirani obliki, ima dokazljivo dejansko veljavnost. Prav tako je razumno pričakovanje, da bo svet, kjer bo dosežen večji konsenz o človekovih pravicah, tudi bolj miroljuben.

Kljub temu pa napovedi o kulturni globalizaciji spremlja strah, in sicer strah pred globalno kulturo "letališč", ki bi homogenizirala in vulgarilizirala bogato raznolikost civilizacij. Ta strah je sestavni del govorjenja o "azijski kulturi", ki je v zadnjih letih dobila politično pomembnost, kot tudi retorike različnih gibanj islamske prenovе. Podoben strah, vendar v bolj strpni obliki, zaznamo tudi drugod, npr. pri zaskrbljenih evroskeptikih, ki opozarjajo pred kulturno homogenizacijo. Eden od argumentov nasprotnikov pristopa Avstrije k Evropski uniji je bil, da bodo Avstrijci z vstopom izgubili besedo *Erdapfel*, preprost izraz za krompir, ki je naenkrat postal simbol avstrijske identitete, ter bili primorani uporabljati visokonemški izraz *Kartoffeln*. Seveda je to bilo nesmiselno. Vsekakor pa ni nesmiselna želja po ohranitvi jasnega kulturnega izročila in kulturne zgodovine znotraj intenzivnega ekonomskega in političnega talilnega lonca Nove Evrope. Tako upanje kot strah nista brez temeljev.

Potrebno bo bolj učinkovito razumevanje kulturne globalizacije, ki bo upoštevala sile homogenizacije in istočasno tudi tiste, ki temu nasprotujejo. Tak korak je naredil Benjamin Barber v svoji knjigi *Jihad vs. McWorld* (1995). Pred nedavnim pa se je tej temi v bolj subtilni obliki posvetil tudi Samuel Huntington v knjigah *Clash of Civilizations* (slov. prev. *Spopad civilizacij*, Mladinska knjiga, 2005) in *Remaking of World Order* (1996). Ta opazovanja so nastala predvsem na podlagi slednje knjige. Huntington, ki bi ga težko obtožiti optimizma, svojo knjigo zaključí s pozivom k iskanju skupnih lastnosti med nasprotujočimi si civilizacijami, k dialogu kultur. Tudi če nekdo ne soglaša z vsemi vidiki njegovih analiz, lahko pritrdi zaključku. Toda dialog kultur predpostavlja jasnejšo razumevanje vseh učinkujočih procesov, torej kulturne globalizacije kot tudi upor proti njej. Na tem mestu predlagam izhodiščno tezo, namreč da obstajajo vsaj štirje raznoliki procesi kulturne globalizacije, ki potekajo sočasno in so v odnosu tako s samimi seboj kot tudi z mnogimi avtohtonimi kulturami, s katerimi se srečujejo.

Davos: iz sejne sobe v spalnico

Prvi proces je Huntington prikupno poimenoval "Davos kultura" (ime je namig na vsakoletni ekonomski forum, ki se odvija v švicarskem luksuznem letovišču). Globalizacija te kulture je neposredna posledica ekonomske globalizacije. Njen nosilec je mednarodno gospodarstvo. Prepoznavna je po očitnih vedenjskih vzorcih, ki so neposredno učinkoviti v okviru ekonomije. Gre torej za vedenje, ki ga narekuje podoba današnjega poslovnega sveta. Člani te kulture znajo uporabljati računalnike ter mobilne telefone in se spoznajo na letališke urnike ter bančne tečaje itd. Vendar se pripadniki te kulture tudi oblačijo enako, odlikuje jih podobna družabna neformalnost, ob nelagodnih trenutkih

povedo podobne šale in seveda večinoma občujejo v angleščini. Ker je večina teh kulturnih značilnosti zahodnjaškega (pretežno ameriškega) izvora, morajo posamezniki, ki prihajajo iz različnih koncev sveta, skozi proces socializacije, ki jim omogoča navidežno spontano in lahkotno vedenje. To pa ni zmeraj enostavno. Naraščajoče število svetovalcev "menedžmenta raznolikosti" živi na račun svetovanja podjetjem, kako tak proces izpeljati hitro in učinkovito.

Vendar bi se motili, če bi mislili, da se "Davos kultura" odvija samo v pisarnah, sejnih sobah in hotelskih sobah, kjer se odvija mednarodno poslovanje. Prenese se v način življenja in verjetno tudi na vrednote tistih, ki so del te kulture. Tako se npr. hiter ritem sodobnega poslovnega sveta prenese v prosti čas in družinsko življenje poslovnežev. Zato lahko ob japijevskem stilu v podjetjih govorimo tudi o japijevskem načinu v fitnes centrih in v spalnicah. Pojmi, kot so strošek, korist in maksimiranje, pa preidejo v zasebno življenje.

"Davos kultura" je kultura elite in (zaradi procesa, ki ga sociologi imenujejo "anticipirana socializacija") tistih, ki si prizadevajo, da se ji pridružijo. Temeljna socialna lokacija je poslovni svet, ki pa ima zaradi pojava imenovanega mešanja elit vpliv vsaj na politično elito. Iz povedanega lahko trdimo, da obstaja japijevska internacionala. Pred nekaj leti, ko je še vladal režima apartheida v Južni Afriki, je moj prijatelj v Združenih narodih kosil s predstavnikom Afriškega narodnega kongresa. Na njegovo presenečenje je ta oseba večino časa govorila o cenah stanovanj na Manhattnu. Čeprav se je japifikacija tega predstavnika, ki je sebe razumel kot del protikapitalističnega gibanja, takrat najverjetneje zdela ironična, se je ta kulturna značilnost čez nekaj let izkazala za koristno. Kasneje so namreč številni ljudje iz obeh strani razlagali, kako so bili presenečeni, ko so se srečali mladi

predstavniki ANK-ja in mladi južnoafriški potomci Evropejcev ter ugotovili, da delijo podobne nazore glede življenjskega sloga in podobne osebne vrednote. To zagotovo ni izviralo iz njihovega lastnega kulturnega izročila; prej je to posledica skupnih lastnosti, ki izhajajo iz "Davos kulture". Podobno so poročali mladi Izraelci in mladi Palestinci, kar je vodilo k Oslovskega sporazumu. Ne glede na to, ali se ta zaključek zdi komu prepričljiv ali ne, je verjetno, da je podoben okus lahko dobra skupna politična podlaga.

Medtem ko kulturna globalizacija omogoča interakcijo med elitami, pa ustvarja težave v interakciji med elito in ne-elitno populacijo, s katero se mora ta elita soočiti. Številni moralni in ideološki spopadi sodobnih družb postavijo elitno kulturo nasproti jezni množici kulturno akreditiranih in ekonomsko neprivilegiranih ljudi. Huntington opo-

zarja, da lahko takšno nezadovoljstvo privede do nacionalistične ali religiozne proti-elite. Še bolj pomembno je dejstvo, da se člani "Davos kulture", ki dosegajo sprejemljive uspehe, razlikujejo glede na uspešno usklajevanje svojega početja in ostalih področij življenja. Medtem ko nekateri, kot rečeno, dovolijo, da japijevsko vedenje in vrednote preidejo v njihovo zasebno življenje, iščejo drugi bolj težavne kompromise. Ob mojem zadnjem obisku Hongkonga sem videl resnično slikovito prisposodbo: pred oltarjem Bude je stal mož srednjih let, ki je nosil temno poslovno obleko in imel obute nogavice. Prižigal je kadila ter se istočasno pogovarjal preko mobilnega telefona.

Mednarodni fakultetni klub

Tako kritiki kot tudi zagovorniki sodobnega globalnega kapitalizma praviloma raz-

Philippe Brame, Vézelay, bazilika.

mišljajo s pojmi "Davos kulture" in njenim prepletanjem s popularno kulturo ("Davos" v odnosu do McSveta). V resnici pa se vzporedno odvijata vsaj dva pretežno drugačna tipa kulturne globalizacije. Enega bi lahko poimenovali "kultura fakultetnih klubov". V bistvu je to internacionalizacija zahodnjaške kulture izobraženstva, njenih vrednot in ideologije. Če to ponazorimo, lahko rečemo, da si "Davos kultura" prizadeva za prodajo računalniških sistemov v Indiji, "kultura fakultetnih klubov" pa promovira feminizem in varstvo okolja – gre za precej drugačna prizadevanja.

Medtem ko je tudi ta kultura prešla v poslovni svet (in obratno), pa ni poslovni svet njen glavni nosilec. V ospredju so predvsem fundacije, akademske mreže, nevladne organizacije in mednarodne agencije (kot npr. razvojne agencije, ki se ukvarjajo s socialo in kulturo). Tudi tukaj lahko govorimo o elitni kulturi, četudi so njeni pripadniki lahko tudi iz vrst nižjih razredov kulturnega podjetja (npr. učitelji na osnovnih in srednjih šolah ter socialni delavci, ki berejo knjige in revije, ki odražajo nazore, izvirajoče iz velikih kulturnih centrov).

Še bolj pomenljivo pa je dejstvo, da "kultura fakultetnih klubov" svoja prepričanja širi preko izobraževanja, pravnega sistema, različnih terapevtskih institucij, think-tank-i in s pomočjo vsaj nekaterih medijev množične komunikacije. Če torej ta kultura internacionalizira zahodnjaške kulture izobraženstva, potem posledično internacionalizira konflikte, v katere je bila ali je vpletena na domačem terenu. James Hunter je zelo poglobljeno opisal ameriško "kulturno vojno" (prvič v istoimenski knjigi leta 1991). Ta konflikt lahko danes zasledimo povsod po svetu, seveda z lokalnimi modifikacijami.

Dober primer takšnega drugotnega procesa globalizacije je protikadilsko gibanje, ki je v zadnjih dvajsetih letih najverjetneje najuspešnejše gibanje v razvitih državah. Pred

tem je to gibanje bila manjša in marginalna sekta, ki ji javnost ni naklonila velike pozornosti; danes pa je predvsem v Severni Ameriki in Zahodni Evropi dosegla cilj, ki ga je promoviral njen nekdanji predstavnik – da kajenje postane zasebna odločitev odraslih, ki so v to privolili. Razlogi za ta uspeh nas pri našem raziskovanju ne zanimajo. Dejstvo je, da je to gibanje, ki je očiten izum zahodnjaških intelektualcev, uspelo s pomočjo zavezništva vladnih in nevladnih organizacij. Svetovna zdravstvena organizacija je na številnih mednarodnih konferencah propagirala protikadilska prizadevanja. Na eni izmed prvih konferenc so celotne potne stroške udeležencev iz držav v razvoju plačale skandinavske razvojne agencije (konferenca je bila v Stockholmu). Ti udeleženci so prihajali iz držav s strašljivimi zdravstvenimi težavami in prepoved kajenja ni bila na seznamu njihovih prioritet. Kot je bilo pričakovati, so naposled preuredili svoje prioritete, saj so jim k temu vztrajno prigovarjali. Ironično, da se neomarksistična teorija o odvisnosti, ki sicer neuspešno razlaga preobrazbe naprednega kapitalizma, izkaže kot pravilna, če jo uporabimo za razlago globalizacije "kulture fakultetnih klubov". Tukaj imamo opravka s silno "odvisnostjo" ter domačim "razredom kompradorjev", ki izvršuje cilje zasnovane v kulturnih centrih "metropolisa".

Med prvim in drugim procesom globalizacije obstajajo očitna nasprotovanja. Očitno je, da je protikadilska kampanja v navzkrižju z interesi tobačne industrije. Feminizem in varstvo okolja sta v koliziji s predstavami ekonomske elite o ekonomski učinkovitosti. Trenutno je najbolj izpostavljen konflikt "ekumenizma človekovih pravic", ki ga zastopa množica nevladnih organizacij, ter prepričanjem "Davos kulture", da so človekove pravice, kot tudi vse druge dobre reči, dolgoročna posledica vzpostavitve uspešnih tržnih ekonomij po vsem svetu. Prav tako pri-

haja do konfliktov med "kulturo fakultetnih klubov" in različnimi avtohtonimi gibanji za kulturno poživitev. Na zadnji ženski konferenci v Pekingu smo spremljali spopad pretežno zahodnjaških feministk z nenavadnim zavezništvom islamistov in Vatikana. V politiki lahko opazimo, da stoji nasproti zahodno usmerjeni skupnosti za človekove pravice močna opozicija, sestavljena iz velikega števila nezahodnih držav.

McSvet kultura

Po pričakovanju je na tretjem mestu popularna kultura. Za to kulturo najbolj ustreza Barberov izraz "McSvet". To kulturo največkrat uvrstimo v kategorijo vesternizacije, saj je skorajda v celoti zahodnega izvora oz. natančneje ameriškega izvora. Po vsem svetu mladi ljudje plešejo na ameriško glasbo, migajo v kavbojkah in nosijo kratke majice z napisi (praviloma slovnično nepravilnimi) ameriških univerz ter kupujejo druge potrošniške izdelke. Starejši ljudje gledajo ameriške humoristične nanizanke in gredo v kinematografe gledat ameriške filme. Vsi pa se, stari in mladi, vse bolj redijo zaradi ameriške hitre prehrane. Tukaj gre za kulturno hegemonijo in nikakor nas ne sme presenetiti veliko ogorčenje francoskega kulturnega ministra ali iranskih mul (da ne omenimo zdaj že bivše funkcije sovjetskih komsomolov).

Ti kritiki "kulturnega imperializma" razumejo, da difuzija popularne kulture ni samo vprašanje zunanjega obnašanja, saj nosi presenetljiv naboj prepričanj in vrednot. Kot primer vzemimo rokero glasbo. Privlačna ni samo zaradi določenega nagnjenja h glasnim in ritmičnim melodijam ali nevarnega atletskega plesanja. Rok simbolizira cel skupek kulturnih vrednot - izražanje samega sebe, spontanost, sproščeno spolnost in, verjetno najpomembnejše, kljubovanje domnevni dolgočasnosti tradicije. Konzumiranje ameriške pop kulture ima skoraj zakramen-

talni značaj. Če parafraziramo Knjigo skupne molitve, potem so ti predmeti, ki jih konzumirajo, vidna znamenja nevidne milosti - ali prekletstva. Hegemonija pa postane še bolj jasna, ko se zavemo, da je konzumiranje neenako. Mehičani jedo hamburgerje, Američani takose, ampak Mehičani konzumirajo cele kose ameriške kulture "v, z in po" ameriških hamburgerjih, medtem ko Američani ne zaužijejo drugega, kot pa kulinarično plat mehiške kulture.

Pred leti sem spoznal predstavnika Hallmarkovih voščilnic za kitajsko provinco Guandong (šestdesetmilijonski trg). Z velikim zadovoljstvom je povedal, da se izdelek dobro prodaja. Na vprašanje "Katere voščilnice gredo najboljše v promet," pa je odgovoril, da Valentinove. "Poglejte, mladi Kitajci so precej sramežljivi v ženski družbi. Zelo težko izrazijo svoja čustva. Mnogo lažje je, da pošljejo voščilnico za Valentinovo." Ker se nisem domislil nobene dobre replike, sem zamrmral nekaj o prevajalskih naporih tega početja. "Sploh ne," je odgovoril, "želiyo, da so voščilnice napisane v angleškem jeziku."

Ljudje, ki so na čelu globalizacije popularne kulture, so po pričakovanju bodoči člani "Davos" elite. Prej omenjeni Hallmarkov predstavnik je izžareval vse značilnosti uspešnega in nadebudnega japija. Kupci omenjenih kulturnih izvozov pa so bistveno številčnejši. Reakcija domorodcev se giblje med popolno zavrnitvijo in popolnim sprejemanjem ter vključuje različne stopnje kompromisov. Popolno sprejemanje ponavadi vodi v medgeneracijski konflikt, zato lahko sklepamo, da je eden ključnih motivov mladih ljudi, da razjezijo starše. Popolno odklanjanje je težavno, celo v totalitarnih režimih (uradniki Komosola so po neuspešnem poizkusu represije naposled sklenili kompromis ter iznašli sovjetski rok). Obstaja več vrst in različne stopnje kompromisov, ki se zunanjemu opazovalcu lahko zazdijo nenavadne.

Philippe Brame, Vézelay, bazilika.

Pred nekaj leti sem obiskal svetišče Meiji v Tokiu. Bil sem v družbi s svojimi gostitelji, ki so bili pobožni pripadniki šintoizma. Ko so me povabili, da grem z njimi v tempelj, so me previdno vprašali, če bodo užalili moja verska čustva, ko bodo častili cesarja Meiji. Jaz pa sem vljudno odgovoril (in najverjetneje tudi prenašlo), da nimam nikakršnih zadržkov ali ugovorov. Tako sem na koncu stal z njimi, prižigal kadila in se priklanjal v glasnih ritmih, ki so jih igrali v vrsto postavljeni šintoistični menihi in to naravnost za nami. Tempelj sem zapuščal v polzavednem stanju ter razmišljal o tem, da sem molil k pokojnemu japonskemu vladarju. Pred templjem je bil velik park in v parku je bila velika gruča mladih, ki so vneto plesali na rok glasbo, ki je odmevala iz številnih prenosnih radiev. Ker sem v templju opazil nekaj mladih, sem vprašal, če se bodo pridružili skupini v parku.

Nato sem gostitelje vprašal, če mislijo, da gre za kontradikcijo med dogajanjem v templju ter dogajanjem v parku. Dejansko jih je moje vprašanje presenetilo. "Japonska kultura je vselej uspešno vključevala tuje elemente." Ena izmed najbolj zanimivih ugank sodobne japonske družbe je prav misel, da so imeli gostitelji prav, ko so opisovali japonsko sposobnost vključevanja.

Evangelikianski protestantizem

Četrty (čeprav najverjetneje ne zadnji) svojevrsten proces globalizacije je evangeličanski protestantizem, katerega najbolj izraziti predstavniki so binkoštniki (pri katerih so zaznali osemdesetodstotni porast). Moč globalizacije najlažje zaznamo, če ga primerjamo z drugimi podobnimi gibanji, z islamsko prenovitvijo. Medtem ko se je slednja omejila na muslimanske dežele ter diasporo, je evan-

geličanski protestantizem eksplodiral v predelih sveta, ki so bili nenaklonjeni krščanstvu ali pa krščanstva niso poznali. Najbolj dramatična eksplozija je bila v Južni Ameriki (avtoriteta na tem področju je David Martin, ki omenjeno temo obdela v knjigi *Tongues of Fire* iz leta 1990). Sicer pa je protestantizem z isto pestrostjo naraščal v Vzhodni Aziji (z izjemo Japonske), v vseh kitajskih družbah (navkljub represiji tudi v Ljudski republiki Kitajski), na Filipinih, Južnem Pacifiku ter po vsej podsaharski Afriki. Pred kratkim pa se je podobna začetna rast zaznala v Vzhodni Evropi, vendar sam razvoj ostaja nejasen. Čeprav je izvor te religije v Združenih državah ("metropolis"), so se novonastale skupnosti resnično udomačile ter postale neodvisne od tuje finančne in misijonarske pomoči.

Evangelikanstvo s seboj prinese kulturno revolucijo (v tem smislu se razlikuje od socialno angažiranega ameriškega evangeličanstva). Njegove posledice so radikalne spremembe v odnosu med moškimi in ženskami, vzgoji in izobraževanju otrok ter glede odnosa do tradicionalne hierarhije. Še bolj pomembno pa je dejstvo, da ljudem vcepi prav tisto "protestantsko etiko", o kateri je pisal Max Weber ter jo označil kot ključen dejavnik geneze sodobnega kapitalizma – discipliniran, zmeren ter racionalen odnos do dela. Tako je še zmeraj in navkljub svoji udomačenosti (spreobrnjenci, ki v Mehiki in Gvatemali prepevajo ameriške gospel pesmi, ki so prevedene v majevski jezik) evangeličanstvo nosilec pluralistične in modernizirajoče kulture, katere izvor so družbe Severnega Atlantika.

Trenutno še ni povsem jasna povezava med tem novim in sunkovitim procesom ter prej naštetimi procesi kulturne globalizacije. Zagotovo stopi v konflikt z domačimi kulturami. Večina nedavno omenjenih preganjanj kristjanov, ki so jih objavile razne organizacije za človekove pravice in med ka-

terimi najbolj izstopajo Kitajska, islamski svet ter (občasno) Južna Amerika, je bila zagrešenih zoper evangeličane. Edino, kar lahko trdimo, je, da ta veja protestantizma ustvarja novo mednarodno kulturo, ki postaja vse bolj samozavestna (tukaj je relevanten odnos do ameriških evangeličanov) in se silovito prepleta z družbo, ekonomijo in politiko. Četudi ne smemo novega protestantizma označevati kot gibanje iz socialnega protesta ter za spremembe (saj so motivi presenetljivo osebni ter religiozni), pa ima vseeno silovite ter nehotene posledice. Te posledice so odločno naklonjene pluralizmu, tržni ekonomiji ter demokraciji. Tukaj je potrebno omeniti, da obstajajo tudi druga globalna popularna gibanja, toda evangeličanstvo je od vseh najbolj dinamično.

Štirje obrazi globalizacije: med seboj se jasno razlikujejo, vsak je na kompleksen način povezan z ostalimi tremi. A vendar imajo pomenljive skupne značilnosti. Dve, najverjetneje najpomembnejši lastnosti smo že omenili – njihov zahodni, natančneje ameriški izvor ter posledično povezanost z angleškim jezikom.

Njihov zahodnjaški izvor nudi temelj za verodostojnost pogostih očitkov, da so sestavni del zahodnega imperializma, ki ga vodi jo Združene države. Vendar ta obtožba ne zdrži. Dandanes je "Davos kultura" popolnoma internacionalizirana. Center te kulture je lahko Tokio, Singapur ali pa New York in London. Nekdo bi najverjetneje lahko govoril o imperializmu globalnega kapitalizma, vendar bi na ta način samo dodal slabšalen izraz neizmerno močni globalni realnosti. Koncepti neomarksizma preprosto ne zdržijo. Kot smo že omenili, so ti koncepti bolj primerni za razlaganje "kulture fakultetnih klubov". Zagovorniki feminizma in varstva okolja v Bangladešu pravzaprav spadajo v kategorijo agentov kulturnega imperializma, ki temelji na Zahodu, a kljub temu je njihova

dejanja težko povezati s pridobitvami globalnega kapitalizma. Res je, da mednarodne korporacije ustvarjajo dobiček na račun distribucije popularne kulture, a njihov uspeh ni odvisen od prisile. Nihče ne sili japonske najstnike, da poslušajo rok glasbo in nihče ne prepričuje mlade Kitajce, da svoja čustva izražajo s pomočjo pojmov, ki izvirajo iz ameriškega romantizma.

Claudio Veliz (v svoji knjigi *The New World of the Gothic Fox* iz leta 1994) pomenljivo opiše propad latinskoameriške tradicije, ki se je po njegovem mnenju začel že pred vdorom "anglosaksonskega" načina življenja in vrednot, posebej tistih, ki so povezane s pluralno družbo. Za opis tega procesa je uporabil izvrstno metaforo ter namignil, da se "anglosaksonska" kultura trenutno nahaja v "helenistični fazi". To pomeni, da se ne širi na podlagi angleškega ali ameriškega kolonializma, ampak je postala lastna kulturna sila in veliko ljudi zahteva, da se razdaja. Kar pa se tiče evangeličanstva, ki so ga tako levičarji kot tudi Rimskokatoliška cerkev razglasili za zaroto ameriške obveščevalne agencije, predvsem zaradi Južne Amerike, pa je v resnici in na podlagi empiričnih dokazov pravo nasprotje. Dejansko je to vitalno, avtonomno gibanje, ki že dolgo ne potrebuje zunanje podpore.

Če kulturna globalizacija trenutno predstavlja "helenistično" fazo civilizacije, ki izvira iz severnih predelov Evrope in Amerike, potem je angleščina koine ("osnovna grščina", ki je bila *lingua franca* pozne klasične antike in ki je med drugim postala tudi jezik Nove zaveze). Če uporabimo besede Veliza, potem živimo v "svetu, ki je bil ustvarjen v angleščini" in trenutno nič ne kaže, da bi v bližnji prihodnosti lahko prevzel to mesto kateri drug jezik. Ne glede na to, kako zelo lahko ta dejstva ujezijo intelektualce (npr. v

Franciji ali Quebecu), je angleški jezik postal medij mednarodnega komuniciranja v ekonomiji, tehnologiji in v znanostih. Milijone ljudi, ki se uči angleščine, (z redkimi izjemami) ne žene želja po branju Shakespeara ali Melviella v izvirniku, ampak želja po sodelovanju v omenjeni komunikaciji. A vendar drži, da uporaba jezika ni nedolžna zadeva. Vsak jezik vsebuje nabor vrednot, rahločutnosti, pristopov k realnosti, ki prodrejo v zavest tistega, ki ta jezik uporablja. Smiselno je domnevati, da je angleščina, predvsem v ameriški različici, deloma privlačna zaradi zmožnosti izražanja dinamičnega, pluralističnega in racionalnega inovativnega sveta. Slednje velja tudi za evangeličanstvo, ki se sicer izraža v različnih jezikih, a se vendar voditelji učijo angleškega jezika z namenom, da ohranjajo stike z evangeličanskimi centri v Združenih državah. S tem početjem pa dobijo več, kot so pričakovali. Pot od krščanskih televizijskih mrež do Oprah Winfrey je presunljivo enostavna in hitra.

Slika, ki sem jo predstavil, je velika in presunljivo kompleksna. Mnogo je vidikov, ki jih še ne razumemo popolnoma. Na tem področju je ogromno raziskovalnih ciljev. Toda vseeno si lahko dovolimo eno napoved: če hočemo prisluhniti Huntigtonovemu klicu po medkulturnem dialogu, moramo biti zelo pozorni na medsebojno povezanost procesov kulturne globalizacije ter na odnos med temi procesi in avtohtonimi kulturami. Tak dialog ne bo več dialog "*the West and the rest*", torej "Zahoda in ostalih", ampak precej bolj zapleteno početje.

Prevedel: Jani Šumak

* Prevedeno po izvirniku: Peter L. Berger, *Four faces of global culture*, v: *National Interest*, jesen 1997, št. 49, 23-30.